

SUG'URTA SOHASIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH BOSQICHLARI

Olmosova Munisa Sherxon qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mamlakatimizda sug'urta sohasida investitsiya faoliyatini rivojlantirish bosqichlari muammolari tadqiq etilgan.*

Kalit so'zlar: *sug'urta, investitsion faoliyat, sug'urtalovchi, sug'urtalanuvchi, innovatsiya, raqobat, moliya.*

Bugungi kunda sug'urta kompaniyalari tomonidan nafaqat mamlakatimizdagi, balki xorijiy mijozlarni ham ishonchini qozona oladigan sug'urta xizmatlarining keng turlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, mintaqaviy sug'urta xizmatlarini kengaytirish, sug'urta kompaniyalari moliyaviy resurslarini samarali boshqarish milliy sug'urta bozorini rivojlantirishdagi asosiy muammolardan biridir. Bu holat mazkur mavzuning dolzarbligini ifodalaydi. Sug'urta insoniyat tarixining tadrijiy rivojlanishi bosqichlarida moliyaviy munosabatlarning ajralmas tarkibiy qismi sifatida iqtisodiyotga ta'sir etuvchi muhim omil bo'lib kelgan. Zamonaviy davrdagi globallashuv jarayonida sug'urta bozorining innovatsion rivojlanishi jadal o'zgarishlar qamrovida kechayotganligi mazkur institut faoliyatini nazariy-amaliy tadqiq etish dolzarb ekanligini anglatadi. Sug'urta bozori har qanday mamlakat iqtisodiyotining asosiy segmenti hisoblanadi, ayni vaqtda, bevosita uning ravnaqiga ham xizmat qiladi. Shu bilan birgalikda qayd etish lozimki, sug'urta faoliyati o'ziga xos tarzda shakllangan va keng qo'llanilayotgan ijtimoiy hodisa bo'lib, barqarorlik omili sanaladi. Mamlakat sug'urta bozori rivojini prognozlash o'z navbatida, biznes sub'ektlari va aholi manfaatlarini himoyasini kafolatli darajada ta'minlash instituti sifatida sug'urta faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlarini tadqiq etish zaruratini keltirib chiqardi. Yurtimizda sug'urta bozorini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar va chora-tadbirlar muayyan darajada, mamlakat sug'urta bozorini rivojlantirishga xizmat qilayotgan bo'lsada, jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi davom etayotgan sharoitda sug'urta bozorini rivojlantirish borasida aniq chora-tadbirlarni ishlab chiqish sug'urta munosabatlarini rivojlantirishga va mamlakatda ishlab chiqarish uzluksizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Ma'lumki, sug'urta bozorining muhim sub'ekti va uning ishtirokchilaridan biri davlat hisoblanadi. Muhim vazifalarni bajarish uchun avvalo sug'urta sohasida jahon talablariga javob beradigan xodimlarni tayyorlash va ularni amaliyotga tayyorlash, aholini sug'urta to'g'risidagi axborotlardan xabardor qilib borish muhim hisoblanadi. Amalda sug'urta bozorining rivojlanishiga to'siq bo'ladigan ko'plab sabablar mavjud bo'lib, bunday sabablardan biri monopol holatning yuzaga kelishidir. Bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda monopoliyaning yuzaga kelishiga nisbatan xavfsiz holat sifatida bir tarmoqda faoliyat

ko'rsatuvchi kompaniyalar soni kamida o'n va undan ortiq bo'lib, bunda bu bozordagi bir kompaniyaning hissasi sug'urta xizmatlarini sotish bo'yicha 31 foizdan oshmasligi, ikki kompaniyaning hissasi 44 foizdan oshmasligi, uchta kompaniyaning hissasi 54 foizdan oshmasligi va to'rtta kompaniya ulushi 64 foizdan oshmasligi kerak.

Mamlakatimiz taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari va rivojlanish dasturlarini belgilashda albatta, asosiy e'tibor yanada qulay investitsiya muhitini yaratishga va xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilishga qaratilayotganligini ta'kidlash kerak. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev: "Investitsiya – bu iqtisodiyot drayveri, o'zbekcha aytganda, iqtisodiyotning harakatlantiruvchi yuragi, desak, mubolag'a bo'lmaydi. Investitsiya bilan birga turli soha va tarmoqlarga, hududlarga yangi texnologiyalar, ilg'or tajribalar, yuksak malakali mutaxassislar kirib keladi, tadbirkorlik jadal rivojlanadi"[1,2] deb qayd etgani e'tiborga molikdir. Chunki faol va samarali investitsiya siyosatini amalga oshirilishi va investitsiya muhitining investorlar uchun yanada qulay bo'lishiga erishish – mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Sug'urta sektoriga sarmoya kiritish o'sish va diversifikatsiya qilish uchun turli imkoniyatlarni taklif qilishi mumkin. Bu yerda sarmoya kiritish uchun ko'rib chiqilishi mumkin bo'lgan ba'zi potentsial sohalar:

1. Hayot sug'urtasi: Hayotni sug'urtalash kompaniyalari o'lim yoki nogironlik holatlarida jismoniy shaxslarni qoplaydi. O'rnatilgan hayot sug'urtasi kompaniyalariga investitsiya qilish barqaror uzoq muddatli investitsiya varianti bo'lishi mumkin, chunki odamlar o'zlari va yaqinlarini himoya qilishga ustuvor ahamiyat berishda davom etadilar.

2. Mulk va baxtsiz hodisalardan sug'urtalash: Mulk va baxtsiz hodisalardan sug'urtalash kompaniyalari mulk, transport vositalari va javobgarlikka etkazilgan zarar yoki yo'qotishlarni qoplashni taklif qiladi. Bu kompaniyalarga sarmoya kiritish foydali bo'lishi mumkin, ayniqsa tabiiy ofatlarga moyil bo'lgan yoki mulk va qurbonlarni qoplashga talab yuqori bo'lgan hududlarda.

3. Sog'liqni saqlash sug'urtasi: Sog'liqni saqlash xarajatlarining o'sishi bilan tibbiy sug'urta kompaniyalariga sarmoya kiritish istiqbolli imkoniyat bo'lishi mumkin. Sog'liqni saqlash bo'yicha innovatsion yechimlarni taklif qiladigan, muayyan demografik ko'rsatkichlarga javob beradigan yoki sog'liqni saqlash ehtiyojlari ortib borayotgan bozorlarda faoliyat yurituvchi kompaniyalarni qidiring.

4. Maxsus sug'urta: Maxsus sug'urta odatda standart sug'urta polisleri bilan hal etilmaydigan noyob xavflarni qoplaydi. Kibersug'urta, aviatsiya sug'urtasi yoki dengiz sug'urtasi kabi bozorlarga e'tibor qaratadigan maxsus sug'urta kompaniyalariga sarmoya kiritish yuqori daromad keltirishi mumkin.

5. Sug'urta texnologiyasi (Insurtech): Insurtech kompaniyalari samaradorlikni oshirish, mijozlar tajribasini yaxshilash va sug'urta mahsulotlari va xizmatlarini innovatsiya qilish uchun texnologiyadan foydalanadilar. Istiqbolli insurtech startaplari

yoki tashkil etilgan kompaniyalarga investitsiya qilish sug'urta sanoatida o'sish va uzilishlar uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin.

6. Sug'urta birjasi fondlari (ETFs): Sug'urta bilan bog'liq indekslarni yoki sug'urta aksiyalari savatlarini kuzatuvchi ETF'lar butun sug'urta sektoriga ta'sir qilishning qulay usuli bo'lishi mumkin. Ushbu mablag'lar diversifikatsiyani ta'minlaydi va keng sanoat ta'sirini qidirayotgan investorlar uchun mos bo'lishi mumkin.

Yodda tutingki, har qanday investitsiya qarorini qabul qilishdan oldin puxta tadqiqot olib borish, xavf-xatarlarga chidamliligingizni hisobga olish va investitsiya strategiyangizni moliyaviy maqsadlaringizga moslashtirish uchun moliyaviy mutaxassislardan maslahat olish muhim.

Sug'urta sohasida investitsiya o'rni, sug'urta kompaniyalariga mablag'larni investitsiya qilishga va ularga daromad olishga imkoniyat beradi. Bu o'rni, sug'urta kompaniyalari uchun uzun muddatli soliq iste'moli mavjudligini ta'minlashga yordam beradi. Sug'urta sohasida investitsiya o'rni, kelajakdagi zararlar va talablar bilan mukofotlanish uchun fonlarni tashkil etish va barcha talablar qaydalariga muvofiq ravishda ishlab chiqarish imkonini beradi. Bu fondlar sug'urta kompaniyasining aktivlarini asoslashda ham muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Investitsiya o'rni, sug'urta sohasida moliyaviy munosabatlar va resurslarni optimallashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mablag'lar sug'urta polislariga yoki boshqa sug'urtalash usullariga investitsiya qilinganda, bu kapitalni daromad sifatida ishlatish imkonini beradi. Shuningdek, sug'urta sohasida investitsiya o'rni, uzun muddatli soliq daromadlari ta'minlashda yordam beradi. Sug'urtalash shartnomasi tomonidan kiritilgan pul summasi investitsiya fondidagi aktivlarga tortiladi va bu summa daromad sifatida o'tkaziladi. Sug'urta sohasida investitsiya o'rni, sug'urta kompaniyalarini stabil moliyaviy holatda saqlab qolishga yordam beradi. Bu fondlar kompaniyaga zararlar bilan bog'liq risklarni boshqarishga imkon beradi va uzun muddatli soliq daromadlarning ta'minlanishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, sug'urta sohasida investitsiya o'rni, sug'urta kompaniyalarining kapitalini kengaytirish imkonini beradi. Bu investitsiya orqali yangi sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish, xizmatlarni rivojlantirish va yangi bozorlarga kirishga imkon yaratiladi.

Sug'urta sohasida investitsiya o'rni, moliyaviy turmush tarzi va talablar bilan bag'li bo'lgan risklariga e'tibor qaratmaydigan daromadli investitsiyalar uchun ham yaxshi variant bo'ladi. Sug'urtalash sohasida stabil daromad ta'minlash uchun sug'urtalash fondlari orqali amalga oshirilgan investitsiyalar bu tufayli muhim rol oynaydi. Sug'urta sohasida investitsiya o'rni, hem sug'urtalash kompaniyalari uchun, hem ham mijozlar uchun yaxshi imkoniyatlar yaratadi. Sug'urtalash fondlari orqali mablag'larini sug'urtalovchi va daromad olishga erishish imkoniyati mavjud bo'ladi. Bu fondlardan foydalangan holda, sug'urta sohasida investitsiya o'rni samaradorligi va daromad oluvchi imkoniyatlarning kengayishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. A.V.Vaxabov, S.A.Tashmatov, N.X.Xaydarov. Moliyaviy savodxonlik asoslari: o'quv qo'llanma/-Toshkent 2013.
2. Adilova L.A. Landscaping. TACE study guide. Tashkent 2007
3. Sicheva A.V. Architecturally landscape: Issues of protection and formation. 2nd edition rev. and add. - Minsk: Higher . wk . 1982.
4. Martysyuk A. "Features of the organization of riverside urban territories of rivers: the experience of the countries of near and far abroad" Bulletin of Polodsk State University. - 2015, article.